

חוק הניקוז וההגנה מפני שטפונות, תשי"ח-1957*

פרק ראשון: מבוא

1. בחוק זה –

הנדרות

"ניקוז" – כל פעולה שמטרתה לרכוז, לאגור, להוביל או להרחיק מים עיליים או אחרים המזיקים או העלולים להזיק לחקלאות, לבריאות הציבור, לפיתוח הארץ או לקיום שירותים סדירים במדינה, לרבות ייבוש ביצות והגנה מפני שטפונות ומניעתם, אך למעט טיפול במי ביוב;

"עורק" – נהר, נחל, ערוץ, תעלה, שקע וכל אפיק אחר, בין טבעיים ובין מותקנים או מוסדרים, שבהם זורמים או עומדים מים, תמיד או לפרקים;

"מי ביוב" – לרבות מי השופכין של מפעלי תעשייה ומלאכה ושל מבנים במשק חקלאי;

"רצועות מגן" – רצועות קרקע לארכן של שתי גדות עורק;

"מפעל ניקוז" – מפעל ניקוז שהוקם באזור ניקוז לפי הפרק הרביעי;

"ועדת שפיטה" – ועדת שפיטה שהוקמה לפי סעיף 54;

"המנהל" – מי שהממשלה מינתה להיות מנהל לעניני המים.

2. (א) לענין חוק זה תהיה מועצה ארצית לעניני ניקוז (להלן – המועצה) לייעץ לשר החקלאות בדבר –

מועצה לעניני ניקוז

(1) הכרזה על אזור ניקוז;

(2) אישור תכניות ניקוז שהוגשו על ידי רשויות ניקוז;

(3) כל ענין אחר של מדיניות כללית הכרוך בביצוע חוק זה.

(ב) הרכב המועצה יהא –

(1) המנהל, והוא יושב ראש המועצה;

(2) 8 נציגים שיתמנו על ידי הממשלה;

(3) 12 חברים שאינם נציגי הממשלה ושיתמנו על ידי שר החקלאות ובהם 8 נציגים של ארגונים חקלאיים יציגים.

3. (א) המועצה רשאית לאצול מסמכויותיה לועדת משנה.

סדרי העבודה של המועצה

(ב) המועצה תמנה הן מבין חבריה והן משאינם חבריה ועדה הנדסית שתבדוק תכניות ניקוז מבחינה הנדסית.

(ג) שום פעולה של המועצה או של ועדה מועדותיה לא תיפסל מחמת זה בלבד שבשעת הפעולה היה מקומו של אחד החברים פנוי מכל סיבה שהיא.

(ד) המועצה תקבע בעצמה את סדרי העבודה והדיונים שלה ושל ועדותיה, לרבות המנין החוקי שלהן, במידה שהדבר לא נעשה בתקנות על ידי שר החקלאות.

פרק שני: פיקוח על עורקים

4. (א) לא יטה אדם מים מעורק, ממיחקן ניקוז או מצינור ניקוז, לא יטה מים אליהם, לא ישנה את זרימת המים בהם ולא יניח לאחד לעשות פעולה כאמור, אלא בהיתר מאת המנהל ובהתאם לתנאי ההיתר.

איסור על הפיית מים שלא בהיתר

(ב) בעורק שכולו ברשות יחידים אין סעיף זה חל אלא על בעלי הקרקעות שיש להם גניעה לאותו עורק, ועל התופסים בקרקעות אלה, ובלבד שהמנהל הודיע להם כי הפעולות

* נתקבל בכנסת כיום כ"ו בחשון תשי"ח (20 בנובמבר 1957); חצעת החוק ודברי הסבר נתפרסמו בת"ח 308, תשי"ח, עמ' 254.

המנויות בסעיף קטן (א) עלולות להביא לידי סכנה של סחף קרקע, שטפון, הצפה, או פגיעה בכריאות הציבור או בחקלאות.

איסור על עיבוד,
כנייה ומרעה
בקרבת עורך

5. לא יקים אדם מכנה, ולא יתקין מיתקן, בעורק, מעליו או ברצועות המגן, לא יעבד שם קרקע בכל צורה שהיא, לא ירעה ולא יעביר בהם עדרי צאן, בקר או בעלי חיים אחרים, אלא בהיתר מאת המנהל ובהתאם לתנאי ההיתר.

קביעת רצועות
מגן על ידי
שר החקלאות

6. (א) לא נקבעו לעורק פלוני רצועות מגן בתכנית לפי סעיף 18, רשאי שר החקלאות לקבען, ובלכד –

(1) שרחבן של שתי רצועות המגן יחד לא יעלה על מחצית רחבו של העורק כשהוא נמדד בין דפנות אפיקן;

(2) שאם מכוח ההגבלה שבפסקה (1) היה רחבה של אחת משתי רצועות המגן פחות מחמישה מטר, רשאי שר החקלאות לקבוע לאחת מהן רוחב גדול יותר שלא יעלה על חמישה מטר.

(ב) מי שנאלץ להפסיק עיבוד רצועת מגן, כולה או מקצתה, עקב קביעת הרצועה על ידי שר החקלאות, זכאי לפיצויים מאוצר המדינה על הנזק שנגרם לגידוליו שברצועת המגן על ידי ההפסקה.

(ג) התובע פיצויים לפי סעיף זה, יגיש תביעתו למנהל; לא קיבל המנהל את התביעה, כולה או מקצתה, תכריע ועדת השפיטה.

החזרת המצב
לקדמותו

7. (א) הוקמו מבנים, הותקנו מיתקנים, ניטעו עצים או נזרעו גידולים, בניגוד לסעיף 5, או הוטו מים מעורק, הוטו אליו או שונתה זרימתם בו, בניגוד לסעיף 4, רשאי המנהל אם ראה צורך בכך כדי למנוע סכנה של סחף קרקע, שטפון, הצפה או פגיעה בכריאות הציבור או בחקלאות, לצוות על מי שעשה פעולה כאמור או על המחזיק במבנים, במיתקנים או בעצים או בגידולים האמורים, לסלקם או להחזיר את המצב לקדמותו בדרך אחרת, כפי שיקבע בצו; לא קויימו הוראות הצו, רשאי המנהל לעשות את העבודות הדרושות לקיומו ולגבות את הוצאותיהן מן החייב בקיום הצו כאמור.

(ב) קיום הצו או ביצוע העבודות על ידי המנהל אינו פוטר את מי שעשה את הפעולה, שבעקבותיה ניתן הצו, מאחריות פלילית לפי חוק זה ולפי כל חיקוק אחר.

8. הרואה עצמו נפגע על ידי סירוב לתת היתר לפי פרק זה או על ידי ביטולו או על ידי תנאי שבהיתר או על ידי שינויים בו או על ידי צו המנהל לפי פרק זה, רשאי לערור לפני ועדת השפיטה, צו שאיננו נוגע למבנים ושהוגש עליו ערר, רשאית ועדת השפיטה לעכב את ביצועו.

הוראות סיועיות
לתיעול עירוני

9. פרק זה אינו חל לגבי עורקים שהותקנו או סודרו במיוחד על ידי עיריה או מועצה מקומית בתחומה לשם ניקוז מי גשמים אלא במידה שקבע שר החקלאות, בהתייעצות עם שר הפנים, לגבי אותה עיריה או מועצה מקומית, בהודעה שפורסמה ברשומות; לענין זה, "מועצה מקומית" – למעט מועצה אזורית שהוקמה תוך כדי שימוש בסמכויות לפי סעיף 5(3) לפקודת המועצות המקומיות, 1941.

1 ע"ר 1941, תוס' 1 מט' 1154, עמ' 119.

פרק שלישי : אזורי ניקוז ורשויות ניקוז

10. שר החקלאות רשאי, לאחר התייעצות במועצה, להכריז ברשומות על שטח מסויים כעל אזור ניקוז.
11. (א) שר החקלאות רשאי, בצו ברשומות ולאחר התייעצות עם שר הפנים, להקים רשות ניקוז ולקבוע לה תחום שיכלול אזור ניקוז, חלק ממנו, או מספר אזורי ניקוז (להלן – הצו המקים).
- (ב) לא יקים שר החקלאות רשות ניקוז אלא אם הסכימו לכך רוב הרשויות המקומיות שבתחום שיפוטן נמצא רוב השטח העומד להיכלל בתחום רשות הניקוז, או על פי החלטת הממשלה.
- (ג) בהרכב רשות הניקוז יהיה רוב של נציגי הרשויות המקומיות שבתחום רשות הניקוז ומיעוט של נציגי הממשלה, שמספרם לא יעלה על שלושה; שר החקלאות, בהתייעצות עם שר הפנים, יפרט בצו המקים, או בצו מאוחר יותר, את מידת ייצוגה של כל רשות מקומית ברשות הניקוז המוקמת.
- (ד) נכלל בתחום רשות הניקוז שטח שאינו בתחום רשות מקומית, ימנה שר החקלאות, בצו המקים, לא יותר משני אנשים מקרב בעלי הקרקעות ומעבדיהן המייצגים לדעתו את בעלי הקרקעות של אותו שטח, להיות חברים ברשות הניקוז המוקמת.
- (ה) שר החקלאות רשאי, בצו המקים או בצו מאוחר יותר, לקבוע הוראות בדבר הרכב הרשות, דרך מינוים של חבריה, סדרי הנהלתה, ודרכי פירוקה, לרבות הקניית רכוש והעברת חובותיה בשעת פירוקה.
- (ו) שום פעולה של רשות הניקוז לא תיפסל מחמת זה כלבד שבשעת הפעולה היה מקומו של אחד החברים פנוי מכל סיבה שהיא.
12. תפקידי רשות הניקוז הם לדאוג לניקוז הסדיר של התחום שנקבע לה בצו המקים, ולשם כך להקים, לשנות ולהחזיק ולפתח מפעלי ניקוז באותו תחום; במילוי תפקידיה אלה תפעל רשות הניקוז גם למניעת מפגעי בריאות.
13. דין רכוש של רשות הניקוז לענין ארנונות, מסים ותשלומי חובה אחרים כדין נכסי המדינה.
14. רשות הניקוז היא תאגיד ובמסגרת סמכויותיו; רשאית היא להתקשר בחוזים, לרכוש נכסים, להחזיק בהם ולהעבירם, לתבוע ולהיתבע ולעשות כל פעולה הדרושה למילוי תפקידיה.
15. (א) שר החקלאות רשאי, בצו ברשומות, להרחיב את תחום רשות הניקוז או לאחד רשויות ניקוז, והוראות סעיף 11 יחולו על צו כאמור כאילו היה צו מקים.
- (ב) משנתכוננה רשות ניקוז מורחבת או מאוחדת כאמור יחדלו הרשות או הרשויות שבמקומן היא באה, וכל נכסיהן, זכויותיהן, חובותיהן והתחייבויותיהן יעברו אליה, זולת אם ניתנה בצו כאמור הוראה אחרת לענין זה.
16. בצווים לפי הסעיפים 11 או 15 רשאי שר החקלאות לקבוע הוראות בדבר הדרך שבה יוקנה לרשות הניקוז כל רכוש שהיה ערב הקמתה, או ערב שינוי תחומה, רכוש של רשות אחרת שעסקה, לפי כל חיקוק, בניקוז, לרבות רכוש של רשות מקומית שתחומה, כולו או מקצתו, בתחום רשות הניקוז, וכלבד שהרכוש המוקנה שימש למטרות ניקוז כלבד; כן רשאי שר החקלאות בצווים כאמור להטיל על רשות הניקוז התחייבויות הנובעות מפעולות ניקוז שנעשו על ידי רשויות אלה.

הכרזת אזור ניקוז

הקמת רשות ניקוז, הרכבת וסדרי עבודתה

תפקידי רשות הניקוז

פטור נכסי רשות הניקוז מתשלומי חובה

רשות הניקוז – תאגיד

שינוי תחום רשות ניקוז

הקניית רכוש והטלת התחייבויות

פרק רביעי : הקמת מפעלי ניקוז

17. רשות ניקוז לא תקים מפעל ניקוז ולא תשנהו אלא לפי תכנית שתוכן ותאושר בהתאם להוראות חוק זה (להלן—התכנית).
18. (א) התכנית תפרט —
- (1) שטח פעולתו של המפעל;
 - (2) העבודות הדרושות להקמת המפעל וניהולו;
 - (3) אומדן ההשקעות והצעות למימון;
 - (4) המקרקעין שיש לתפסם לצמיתות, וכן את המקרקעין שבהם יניחו צינורות או יעשו פעולות ארעיות להקמת המפעל בלי שתידרש תפיסתם לצמיתות;
 - (5) רחבן של רצועות המגן שבתחום התכנית;
 - (6) העורקים שבתחום הרשות.
- (ב) לתכנית יצורפו תשריטים של השטח שעליו היא חלה.
19. תכנית שהחליטה עליה רשות הניקוז תונח במשרדי רשות הניקוז והעתק ממנה יונח במשרדי הרשויות המקומיות הנכללות בתחום רשות הניקוז, וכל המעוניין רשאי לעיין בתכנית חנם; הודעה על הנחת התכנית תפורסם ברשומות, בשני עתונים יומיים, וגם בכל דרך אחרת שהורה עליה המנהל.
20. כל המעוניין, הן בתורת בעל והן בדרך אחרת, בקרקע, בבנין או בנכסים אחרים העשויים להיפגע על ידי תכנית שהונחה, רשאי להגיש התנגדות לרשות הניקוז תוך שלושים יום מיום פרסום ההודעה על ההנחה.
21. (א) בתום המועד להגשת התנגדויות תעביר רשות הניקוז את התכנית וההתנגדויות שהוגשו, בצירוף ההערות שלה, לשר החקלאות.
- (ב) שר החקלאות, לאחר התייעצות במועצה, רשאי לאשר את התכנית בשינויים או בלי שינויים או להסירה.
- (ג) שר החקלאות לא ידחה התנגדות אלא לאחר שניתנה למתנגד הזדמנות להשמיע טענותיו לפניו או לפני המועצה או לפני מי שמינה שר החקלאות לכך.
22. (א) היה ביצועה של תכנית פוגע במקום קדוש כמשמעותו בדבר־המלך־במועצה על א"י (המקומות הקדושים),² לא יאשר אותה שר החקלאות אלא בהסכמת שר הדתות.
- (ב) היה ביצועה של תכנית פוגע באתר היסטורי, כמשמעותו בפקודת העתיקות,³ לא יאשר אותה שר החקלאות אלא בהסכמת שר החינוך והתרבות.
23. (א) לא יאשר שר החקלאות תכנית לפני שהביאה לפני כל ועדה מחוזית לבניה ולתכנון עיר שבמחוז נמצא השטח שעליו חלה התכנית, והועדה רשאית לאשר את התכנית או לא לאשרה, על אף האמור בפקודת בנין ערים,⁴ בדבר דרכי אישור תכניות בנין עיר.
- (ב) לא תסרב הועדה המחוזית לאשר תכנית אלא מטעמים שמכוחם רשאית היא לסרב לאשר תכנית בנין עיר לפי פקודת בנין ערים, 1936.
- (ג) לא אישרה הועדה תכנית כאמור, תובא התכנית לפני הממשלה והיא רשאית לאשרה בשינויים או בלי שינויים או להסירה.

2 חוקי א"י, כרך ג', עמ' 2805.

3 חוקי א"י, כרך א', פרק ה', עמ' 24.

4 ע"ר 1936, תוס' 1 מס' 589, עמ' 157.

24. (א) הודעה על אישורה של תכנית או על הסרתה תפורסם ברשומות, ותחילתה של התכנית היא ביום פרסום ההודעה או ביום מאוחר יותר שנקבע באותה הודעה; תכנית שאושרה, בשינויים או בלי שינויים, תונח לעיון בדרך שנקבעה בסעיף 19.
(ב) תכנית שאושרה לפי חוק זה, יהא כוחה יפה מכוחה של כל תכנית בנין עיר.

פרסום, תחילתה ועדיפותה של תכנית ניקון

25. (א) רשות הניקון רשאית להביא שינויים בתכנית ניקון שאושרה.
(ב) דין החלטה בדבר שינויים בתכנית כדין החלטה על תכנית, לענין הסעיפים עד 23, אלא שהמנהל רשאי לקצר את המועד להגשת התנגדויות לשינוי תכנית, ובלבד שלא יפחת מעשרה ימים, ומשעשה כן ישלח בדואר רשום הודעה לכל המעוניינים בדבר השינוי והמועד.

הצעת שינוי בתכנית ניקון

(ג) סעיף קטן (ב) אינו חל על שינוי בתכנית שאין בו כדי לפגוע בזכויות.

26. (א) משנתפרסמה הודעה על הנחת תכנית כאמור בסעיף 19, יהיו הקמת בנינים והגדלתם, וכן נטיעה בקרקעות המיועדות לפי התכנית לתפיסה צמיתה מותנות בהיתר המנהל כל עוד לא הוסרה התכנית או כל עוד לא הוצאה הקרקע מן התכנית עקב שינויים בה, אך לא יותר משנתיים מיום פרסום ההנחה כאמור.

הנבלת בניה עם פרסום תכנית

(ב) קרקע שלא היחה כלולה בתכנית לפי סעיף 19 ונכללה כמיועדת לתפיסה צמיתה בתכנית שאושרה לפי סעיף 21 או 23 יחול עליה האיסור האמור בסעיף קטן (א) במשך שנה מיום פרסום ההודעה על אישור התכנית.

(ג) הוגבלו זכויותיו של פלוני בקרקע מכוח הסעיפים הקטנים (א) או (ב), רשאי שר האוצר לפטור פטור מלא או חלקי מתשלום כל מס המגיע לאוצר המדינה בקשר לאותה קרקע, ורשאית רשות מקומית לפטור כאמור מתשלום כל ארנונה, מס או תשלום חובה אחר המגיע לה, הכל במידה שהדבר נוגע לתקופה בה הוגבלו הזכויות ובשים לב לקיפוח ההנאה בקרקע מכוח ההגבלות האמורות.

27. (א) רשות הניקון תבצע את התכנית כפי שאושרה ותקים את מפעל הניקון ותחזיקו ותנהלו, בכפוף להוראות חוק זה.

הקמת המפעל

(ב) למילוי תפקידיה האמורים, רשאים רשות הניקון ושליחיה להיכנס לכל מקום – למעט בית מגורים – לקדוח, לחפור, להקים מבנים ומיתקנים ולהניח צינורות בכל מקום, הכל בהתאם לתכנית, וכן לסלק מבנים, נטיעות וגידולים בכל מקום, במידה שדרוש הדבר להקמת מפעל הניקון.

28. היתה פעולה מהפעולות המנויות בסעיף 27 טעונה היתר, רשיון או פטור על פי כל חיקוקי, רשאים גם שר החקלאות והשר הממונה על ביצועו של אותו חיקוק ביחד לתת את ההיתר, הרשיון או הפטור.

הסמכות למתן חיתרים לפי חיקוקים אחרים

29. (א) מבנים או מקרקעין אחרים המיועדים לפי התכנית לתפיסה צמיתה וכן מבנים אחרים ששטחם דרוש לפי התכנית להקמת מפעל הניקון, רשאית רשות הניקון לדרוש את שינויים, לאחר שניתנה לתופסים בהם הודעה בכתב תשעים יום מראש.

תפיסת מקרקעין

(ב) לענין סעיף זה תכנית מאושרת דינה כדין פסק דין פיננסי של בית משפט שאין עליו ערעור עוד, ומותר להוציא לפועל על ידי כל משרד הוצאה לפועל שבתחום שיפוטו של בית המשפט המחוזי, שבו נמצאים הבנינים או המקרקעין; אולם אם היה המבנה דירה כמשמעותה בחוק הגנת הדייר, תשט"ו-1955, והתופס בה מוגן מפני פינוי מכוח החוק

ההוא, לא יפונה אלא לאחר שהועמד לרשותו דיור חלוף או שולמו לו פיצויים כדי השגת דיור חלוף, הכל להגזת דעתו של יושב ראש ההוצאה לפועל.

(ג) הוקמה דירה עקב הפרת איסור בניה לפי חוק זה, או אחרי הפרסום ברשומות על הנחת התכנית לפי סעיף 19, והעמידה רשות הניקוז לרשותו של הדייר דיור חלוף או שילמה לו פיצויים לפי סעיף זה, יפצה מי שמכוחו תפס הדייר בדירה, את רשות הניקוז על ההוצאות שהוציאה לדיור החלוף או על הפיצויים ששילמה.

רכישת מקרקעין

30. (א) מקרקעין המיועדים לפי תכנית לתפיסה צמיתה רשאית רשות הניקוז לרכשם מיד, והמקרקעין יירשמו על שם רשות הניקוז בספרי האחוזה חפשיים מכל שעבוד, עיקול, או זכות חפצית אחרת, על סמך אישור שיינתן למטרה זו על ידי שר החקלאות.

(ב) נתפסו מקרקעין לצמיתות מכוח תכנית, ישולמו פיצויים עליהם למי שהיה זכאי לכך אילו נתפסו המקרקעים מכוח פקודת זקרקעות (רכישה לצרכי ציבור), 1943⁶, ומידת הפיצויים והישובם יהיו כאמור באותה פקודה, בשינויים המחוייבים לפי הענין; בין השאר יבוא לענין זה מועד הפרסום ברשומות בדבר הנחת התכנית לפי סעיף 19 במקום מועד פרסום ההודעה לפי סעיף 5 לאותה פקודה.

גישה חלופה סבירה

31. היתה תכנית מונעת מבעל מקרקעין או מהתופס בהם בזכות את הגישה אליהם, חייבת רשות הניקוז לפתוח ולהתקין לו, על חשבונה היא, דרך גישה חפשית סבירה לאותם מקרקעין, ולשם כך רשאית היא להשתמש בכל הסמכויות שיש לה לגבי הקמת מפעל ניקוז ולהכניס הוראות מתאימות לתכנית.

ביצוע עבודות זמניות

32. (א) ביצעה רשות הניקוז במקרקעין שאינם מיועדים לתפיסה צמיתה, עבודות חפירה או כל עבודה אחרת, בתחום סמכויותיה, תחזיר את המקרקעין בהקדם לאותו מצב, ככל האפשר, שבו היו לפני כן.

(ב) לא קיימה רשות הניקוז את המוטל עליה לפי סעיף קטן (א), רשאי בעל המקרקעין או התופס בהם בזכות לאחר שהתרה ברשות הניקוז בכתב לעשות זאת ולתבוע את החזרת ההוצאות מרשות הניקוז.

פיצויים שלא בעד תפיסה לצמיתות

33. (א) מי שנגרם לו נזק כתוצאה מפעולות להקמת מפעל ניקוז או לניהולו, או מלי" קויים או קלקולים במיתקני המפעל, והנזק הוא אחד המנויים להלן, זכאי לפיצויים מרשות הניקוז:

- (1) שלילה זמנית או צמיתה של שימוש סביר או של הנאה סבירה במקרקעין, למעט תפיסתם לצמיתות;
- (2) הפחתת שוויים של מקרקעין;
- (3) סילוקם או שינוים של מבנים, נטיעות או גידולים.

(ב) סעיף קטן (א) אינו גורע מהוראות סעיף 29 וכן מאחריות לנזיקין לפי כל דין אחר לגבי ליקויים או קלקולים במיתקני המפעל.

תמורת פיצויים

34. הפיצויים לפי חוק זה ישולמו בכסף, אולם רשאית רשות הניקוז להעמיד לרשות הזכאי לפיצויים מקרקעין אחרים באותה סביבה במקום המקרקעין שנתפסו, או לסלק פגיעות על ידי הקמת מבנה או התקנת מיתקן או בדרך סבירה אחרת, הכל במידה שהדבר עשוי לבוא במקום פיצוי כספי.

החכרעה בדבר פיצויים בידי ועדות שפיטה

35. (א) באין הסכמה בין רשות הניקוז ובין התובע פיצויים בדבר הפיצויים, שיעורם, צורתם ותנאי נתינתם, תכריע ועדת שפיטה.

⁶ ע"ר 1943, תוס' 1 מס' 1305, עמ' 32.

(ב) בחישוב הפיצויים על ידי ועדת שפיטה לא יובאו בחשבון נכסים, גידולים ונטעים שנתווספו למקרקעין עקב הפרת איסור בניה, זריעה, או נטיעה לפי חוק זה; הוראה זו אינה גורעת מסעיף 30.

הטלת ארנונות על ידי רשות ניקוז

36. (א) רשות הניקוז רשאית, באישור שר החקלאות, להטיל על המקרקעין באזור הניקוז ארנונות אלה שישולמו על ידי בעליהם:

- (1) ארנונות ניקוז מיוחדת לכיסוי מלא או חלקי של הוצאות שהוצאו להקמת מפעל הניקוז או לשינויו, או של הוצאות משוערות מראש לפעולות אלה;
- (2) ארנונות ניקוז כללית לכיסוי הוצאות אחרות של רשות הניקוז, לרבות החזקת מפעל הניקוז.

(ב) רשות הניקוז רשאית, באישור שר החקלאות, לקבוע את שיעורי הארנונות ואת מועדי שילומן ולהטילן בסכומים או בדרגות שונות, בשים לב, בין השאר, לנתונים אלה:

- (1) שטח המקרקעין;
- (2) סוג המקרקעין, טיבם ויעודם;
- (3) דרך ניצולם;
- (4) באיזו מידה מביא מפעל הניקוז או השינוי בו להשבחת המקרקעין;
- (5) באיזו מידה נגרם הצורך בהקמת מפעל הניקוז בהחזקתו, או בשינויו על ידי המפעלים, המבנים או המיתקנים הנמצאים על אותם מקרקעין, ועל ידי הזרמת מי ביוב לעורקי ניקוז על ידי מפעלים ומיתקנים כאמור.

(ג) רשות הניקוז תפרסם ברבים, במועדים ובדרך שנקבעו בתקנות, הודעה בדבר כוונתה להטיל ארנונות ניקוז, שיעוריהן ומועדי שילומן, ולפני שתטיל את הארנונות תתן לכל המעוניין להשמיע את דבריו באותו ענין, במועדים ובדרך שנקבעו בתקנות.

(ד) לענין ארנונות הניקוז, בעל המקרקעין – לרבות כל אדם המקבל או הזכאי לקבל הכנסה מהמקרקעין או שהיה מקבלה אילו המקרקעין היו נותנים הכנסה, בין בזכותו הוא, בין כסוכן, כנאמן או כבא-כוח, בין שהוא הבעל הרשום ובין שאיננו הבעל הרשום, וכן שוכר או שוכר משנה ששכר את המקרקעין לתקופה שלמעלה מארבע שנים, ובמקרה קעין התפוסים על ידי מפעל תעשייתי – מי שבידו השליטה על המפעל; וכל חיוב בתשלום ארנונה המוטל לפי חוק זה על בעל יהא מוטל על כל אלה ביחד ולחוד.

37. רשות הניקוז תפרסם במועדים ובדרך שנקבעו בתקנות הודעה בדבר הטלת הארנונות, שיעורן ומועדי שילומן, וכן תפורסם ברשומות הודעה בדבר אישור הארנונות על ידי שר החקלאות.

פרסום הודעות על ארנונות ניקוז

38. (א) רשות הניקוז תשום את המקרקעין החייבים בארנונות ותכין לוח שומה שיפיל את הפרטים שייקבעו בתקנות.

אופן הכנת לוח שומה

(ב) דרכי הכנת לוח השומה, התוספות והשינויים שמותר להכניס בו ותחילת תקפו ייקבעו בתקנות.

- (ג) בעל מקרקעין רשאי בדרך שתיקבע בתקנות, לדרוש בקורת לוח השומה.
- (ד) רשות ניקוז רשאית לאצול מסמכויותיה לפי סעיף זה לועדה שתורכב מחבריה.

39. רשות מקומית שתחומה, כולו או מקצתו, כלול בתחומה של רשות הניקוז תתן לרשות הניקוז, או למי שהרשות אצלה מסמכויותיה לפי סעיף 38, את כל הידיעות שבידה העשויות, לדעת רשות הניקוז, להקל את הכנת לוח השומה.

חובה למסור ידיעות

40. משהושלם לוח השומה יונח הוא או העתק ממנו במשרדי רשות הניקוז, במשרדי הרשויות המקומיות שתחומן, כולו או מקצתו, כלול בתחומה של רשות הניקוז, ובמקומות אחרים שיקבע שר החקלאות.
- הודעה בדבר הנחת לוח שומה
41. רשות הניקוז תפרסם באזור הניקוז הודעה בדבר הנחת לוח השומה או ההעתק כאמור ותציין בה שכל אדם זכאי תוך שלושים יום, מיום פרסום ההודעה, לעיין בלוח ולסדר לו העתק או תקציר ממנו ולהגיש עליו ערר.
- ערר
42. (א) כל אדם זכאי, תוך שלושים יום מפרסום ההודעה כאמור בסעיף 41, להגיש לועדת השפיטה ערר מנומק על יסוד טענה מטענות אלה:
(1) שהוא נרשם, או לא נרשם, בלוח השומה שלא כדין או שנרשם בו באופן לא נכון;
(2) שהשומה אינה מתאימה לכללים לפי סעיף 36 או אינה צודקת.
(ב) ערר על שומת הארנונה אינו מעכב את גבייתה.
- נביית איגנות ניקוז
43. (א) חיוב בארנונה לפי לוח השומה יוצא לפועל על פי תעודה של רשות הניקוז כדרך שמוציאים לפועל פסק דין סופי של בית משפט השלום.
(ב) שר החקלאות, בהתייעצות עם שר הפנים, רשאי להטיל על רשות מקומית, שתחומה כלול, כולו או מקצתו, בתחום רשות הניקוז, לגבות את ארנונות הניקוז על המקר-קעין שבתחומה.
- חוקי עזר
44. (א) רשות הניקוז רשאית, באישור שר החקלאות, להתקין חוקי עזר בכל הנוגע לביצוע תפקידיה, ובין השאר רשאית היא בחוקי העזר:
(1) להסדיר חפירת תעלות, הקמת מבנים או התקנת מיתקנים, כדי למנוע הפרעה להקמתו או לפעולתו התקינה של מפעל ניקוז;
(2) להגביל או להסדיר את הגישה לעורקים או המעבר בהם לאדם, לבעלי חיים או לכלי רכב.
(ב) הוראות סעיף 99 לפקודת העיריות, 1934⁷, יחולו, בשינויים המחוייבים לפי הענין, על חוקי העזר של רשות ניקוז, אך לא יוטלו אנרות ותשלומי חובה אחרים מכוח חוקי עזר אלה.
- דין המדינה כדין בעל קרקע
45. לענין חיוב בארנונות ותשלומים אחרים לפי חוק זה, דין המדינה כדין כל בעל מקר-קעין אחר.
- תקציב רשות הניקוז
46. (א) רשות הניקוז תערוך בכל שנה, במועד ובצורה שייקבעו בתקנות, הצעת תקציב המראה אומדן הכנסותיה והוצאותיה ותגישה לאישור שר החקלאות.
(ב) לא ישולם סכום מכספי רשות הניקוז אלא על פי התקציב שאושר כאמור ולא תתחייב רשות הניקוז בשום התחייבות אלא לפיו או לפי החלטת רשות הניקוז שנתקבלה כדין ואושרה על ידי שר החקלאות.
(ג) לכיסוי תקציבה רשאית רשות הניקוז לקבל הענקות ותקבולים אחרים.
- מסירת דיגים והשבונות
47. רשות הניקוז חייבת להגיש למנהל אחת לשנה דו"ח על פעולותיה ולכלול בו פרטים כפי שייקבע בתקנות ולספק לו, או למי שהוסמך לכך על ידיו, כל ידיעה שידרוש בקשר לפעולותיה.

⁷ ע"ד 1934, תוס' 1 סס' 414, עמ' 1.

48. רשות הניקוז תהיה גוף מבוקר כמשמעותו בסעיף 7 (ז) לחוק מבקר המדינה, תש"ט-1949.⁸

49. לא מילאה רשות הניקוז תפקיד מתפקידיה, רשאי שר החקלאות לצוות עליה לעשות את הדרוש לביצוע אותו תפקיד בדרך שיקבע בצו, ואם לא קיימה רשות הניקוז הוראות הצו האמור, רשאי שר החקלאות להטיל את קיומו על המנהל ולגבות מרשות הניקוז את ההוצאות שהוצאו לענין זה.

50. (א) כל עוד לא הוקמה רשות ניקוז לאזור ניקוז, רשאי המנהל, באישור שר החקלאות, להקים, להחזיק ולשנות מפעלי ניקוז.

(ב) השתמש המנהל בסמכותו זו, ינהג בכל פעולותיו, לרבות פרסום תכניות והטלת ארנונות, כאילו היה רשות ניקוז שהוקמה בהתאם להוראות חוק זה, וכל סמכות והתחייבות שיועדו על פי חוק זה לרשות הניקוז יהיו מיועדות למנהל, וכל סעד הניתן לאדם נגד רשות הניקוז – ניתן לו נגד המנהל.

51. (א) מפעל ניקוז שהוקם לפני תחילתו של חוק זה, או שבהקמתו הוחל לפני אותו יום, רשאי שר החקלאות, לאחר התייעצות במועצה, לאשר תכנית להקמתו ולהפעלתו מיום האישור או מיום מאוחר יותר, ויראו את התכנית כאילו אושרה וקיבלה תוקף לפי הוראות חוק זה.

(ב) הודעה על אישור תכנית לפי סעיף זה תפורסם ברשומות.

(ג) אושרה תכנית למפעל קיים לפי סעיף זה, רשאי שר החקלאות לאחר התייעצות במועצה, להרשות שארנונות הניקוז בקשר למפעל יוטלו אף לכיסוי מלא או חלקי של אותן ההוצאות שהוצאו להקמת המפעל, לשינויו או להחזקתו תוך שנה לפני אישור התכנית – למעט אותו חלק מהוצאות אלה השווה לסכום שניתן למטרות אלה על ידי אוצר המדינה; הודעה על הרשאה כאמור תפורסם ברשומות.

פרק המישי: הוראות כלליות

52. (א) רשאי המנהל או רשות הניקוז, הם ושליחיהם, להיכנס בכל עת סבירה לכל קרקע ובנין ולעשות כל פעולה הדרושה כדי לברר את האפשרויות או הצורך למלא כל תפקיד או להשתמש בכל סמכות לפי חוק זה, או כדי לערוך מדידת מים וקרקע או לבצע חפירות וקידוחים בקרקע.

(ב) על עבודות שבוצעו לפי סעיף קטן (א) יחולו הוראות סעיף 32.

53. (א) רשאי שר החקלאות לעשות אחד הדברים המנויים להלן, אם ראה שהדבר דרוש לשם מניעת סכנה תכופה שאין למנעה בדרך אחרת לפי חוק זה, או כדי למנוע שטפון או סחף קרקע או לתקן נזק שנגרם על ידי שטפון או סחף:

(1) להכריז בצו על אזור הנגוע בשטפון שהוא אזור מוגן ולאסור באותו צו, או בצו מאוחר יותר, מרעה או מעבר של בעלי חיים באזור, את עיבוד הקרקע בו בכל צורה שהיא או כל עבודה הנעשית עליה, לרבות קטילה, כריתה, שריפה או סילוק של כל צמחיה;

(2) להורות למנהל על ביצוע כל עבודה או פעולה באזור המוגן על ידי או על ידי שליחיו, שלדעתו יש בה צורך דחוף לשם תיקון הנזק שנגרם על ידי השטפון או כדי מניעתו בעתיד, ובלבד שלא תופקע קרקע או זכות בה ולא יותקן בה מבנה או מיתקן של קבע מכוח סמכות לפי סעיף זה.

⁸ ס"ח 8, תשמ"ט, עמ' 33.

(ב) המדינה אינה חייבת בפיצויים בעד כל פעולה מכוח סעיף זה אלא אם גרמה נזק למבנים, למיתקנים או לגידולים שלא נפגעו וגם לא היו עלולים להיפגע מהשטפון או מסחף הקרקע שהפעולה נועדה למנעם או לתקן את הנזק שנגרם על ידיהם.

(ג) התובע פיצויים לפי סעיף זה יגיש תביעתו למנהל; לא קיבל המנהל תביעתו, כולה או מקצתה, תכריע ועדת השפיטה.

ועדת שפיטה

54. (א) שר המשפטים יקים ועדת שפיטה או ועדות שפיטה לענין חוק זה ויקבע, בצו, אזורי שיפוטן ומקומות מושבן.

(ב) ועדת השפיטה תדון בשלושה: שופט ששר המשפטים ימנה, והוא יהיה יושב ראש ועדת השפיטה, ושני נציגי ציבור שנשיא בית המשפט המחוזי שבתחום שיפוטו נמצא מקום מושבה של הועדה, ימנה מפעם לפעם, מתוך רשימת נציגים שנערכה על ידי שר החקלאות, לאחר התייעצות עם המועצה.

(ג) בתחום סמכותה יהא כוחה של ועדת שפיטה ככוחו של בית משפט מחוזי.

ראיות

55. ועדת שפיטה תהא רשאית לקבל ראיה אף אם לא היתה מתקבלת בבית משפט.

ערעור והוצאה לפועל

56. פסק דין וכל החלטה אחרת של ועדת שפיטה ניתנים לערעור ולהוצאה לפועל כפסק דין והחלטה של בית משפט מחוזי.

סדרי דין

57. שר המשפטים רשאי לקבוע בהקנות את סדרי הדין בועדות שפיטה ובערעורים על החלטותיהן.

עכירות ועונשין

58. העובר על הסעיפים 4 או 5 או על צו לפי הסעיפים 6 או 53 או על הוראת תקנות לפי חוק זה, וכן המפריע למנהל או לרשות הניקוז או למי שפועל בשמם, למלא את תפקידיהם או להשתמש בסמכויותיהם, דינם – מאסר שנה אחת או קנס 1000 לירות; היתה העבירה נמשכת, דינם – מאסר נוסף של שבוע או קנס נוסף של 50 לירות או שני הענשים כאחד בעד כל יום שבו נמשכת העבירה אחרי הרשעה בדין.

מסירת הודעות

59. מסירת הודעה או מסמך אחר על ידי המנהל או רשות הניקוז או ועדה מועדותיה, לפי חוק זה או לפי התקנות על פיו, תהא מסירה כדין, אם נשלחו בדואר רשום לאדם שלו נועדו לפי מען מקום מגוריו הרגיל או האחרון או מקום עסקיו הרגיל או האחרון.

ביטול

60. בטלה –

פקודת הניקוז (מים עליונים), 1942.⁹

תיקונים

61. פקודת השטפון וסחף הקרקע (מניעה), 1941,¹⁰ תחוקן כך:

- (1) הפקודה תיקרא "פקודת סחף הקרקע (מניעה) 1941, וסעיף 1 לפקודה יתוקן בהתאם לכך;
- (2) בכותרת הארוכה של הפקודה, במקום המלים "שטפון וסחף קרקע", בכל מקום שהן, יבוא "סחף קרקע";

⁹ ע"ר 1942, תוס' 1 מס' 1204, עמ' 45.

¹⁰ ע"ר 1941, תוס' 1 מס' 1097, עמ' 29.

(3) בסעיף 2 לפקודה, במקום המלים "שטפון וסחף הקרקע", בכל מקום שהן, יבוא "סחף הקרקע";

אולם תיקון זה אינו פוגע בתקנות שהותקנו על פי הפקודה האמורה לפני תחילתו של חוק זה, ושר החקלאות רשאי לבטל תקנות כאמור, כולן או מקצתן, גם בתקנות לפי חוק זה.

62. חוק זה אינו גורע מחיובים שהוטלו וסמכויות שהוענקו בחיקוק אחר.

63. שר החקלאות ממונה על ביצוע חוק זה והוא רשאי להתקין תקנות בכל ענין הנוגע לביצועו, לרבות כללים בדבר חישוב הפיצויים לפי חוק זה, למעט סעיף 30 (ב), ולרבות הטלת אגרות בעד רשיונות והיתרים המוצאים בהתאם לחוק זה.

שמירת סמכויות

ביצוע

קדיש לוז
שר החקלאות

דוד בן־גוריון
ראש הממשלה

יצחק בן־צבי
נשיא המדינה